

УНУТМА

Мактумкули йўлида
Азиз фарзанд, жаҳоннинг унутма.
Ахду вафо, пайманчани унутма.
Залом ўтар, дарон ўтар, бойкимас,
Омонатсан, иймоннинг унутма.
Майли етсан самоларга бу бошинг,
Азиз еру оишенини унутма!
Кул бўлмасин мол-дунёда бир умр,
Борар жойинг — маконнинг унутма.
Татаркансан боғаридан мевасан,
Кўллари гул бўғоннинг унутма.
Зоғар эмсан, бузулларга ҳавас қил,
Дил сафарсан бўстоннинг унутма.
Тоғу тошу, бозу рогу, саҳро мўл.
Довонларинг, ёбоннинг унутма.
Яхшиларга кўнгалинг айа поёндоуз,
Мезонидорсан, межоннинг унутма.
Балолардан оғашларадан асрарсан,
Асл дўсту ёронингни унутма.

Фотоҳадан сўнг меҳмонлар бирдан кўзгалди. Божам уларни кузаттини чиқди. Гангур-гунгур овозлар аввал дахлизда, сўнг донданда анчагача эшитилиб турди. Даворда уч-турттагина одам колди. Түррокди иккни қарди. Улардан бирни, чувак юзлиси менга сал-пал таниши, божамнинг қариндошларидан. Аммо иккиси ким буди экан? Сира эслай оллади.

Кариялардан бирни бафуржса субхатга хозирлангандек, сал эн-кайв chorda куриб ўтириди ва тиззалири устига ёстиқ қўйди. Унинг ортик елкасидан кураклари сўлпайб чиқиб туради. У кесаларга ходи ҳарарат билан чой кўиди ва пиёленин калтирилар. Кокшош панжалари орасидан базур тутиб, шеригига узатди. Сўнг томдан тараşa тушгандек килиб:

— Сизнинг қайдан, меҳмон — деб сўради. Иккичи қария худди шу савонни кутуб тургандек, пиёленин охиста ерга кўйди-да:

— Ҳазорадан — деб жавоб берди бамайлохитор.

— Ҳазорадан? — деб қайта сўради чоғ ажабланни. Унинг тиник кўзлари опок қошлиари остидан шеригига тикондек қадалиб турарди: — Раймукла ким бўласиз?

— Куда! — деб қисқа жавоб килил мемон ва ер остидан субхатдоси бир куб назар содди. Айтидан, меҳмоннинг субхатга тоби йўқор, шекили, бозовта қилиштадан оғринаётгандек эди.

Мен улар субхатига кизиқиб кулоқ сола бошладим.

— Э, ҳа-а... — деди чоғ чўзиб, овози бироз шағирорни эди. — Хартугул боятдан бери танимай турбиман. Шарифа сиззий улингизга тушган-ма?

— Ўғлимга эмас, неварамга, тузатди унни камган субхатдоси ва ёниизида ўтирган йигитни кўрсатиб: — Ана ўзи!... — деб кўшиб қўйди.

— Э, ҳа... — деди чоғ бир тутам соколи учини ўйнаб. Йигитни бир сирра кўздан кечириб чиқди. — Яхши, яхши... Адашмасам улар Бухорада бирга ўқишган, ўқишида тошишган, шундай-ма?

— Шундай.

— Дуруст, дуруст... Сиззи тўйпўйда кўрган чиқарман, лекин карничилик-да, кўздан чикибида... Айбга буюромайсиз, куда...

— Ман тўйга келолганин йўқ. Кўрмаганинг рост. Фарғонада эдим. Бу ерга бирорин бор келиши...

— Санаторийда эдим.

— А, ҳа... Шўйбат кўзим тушмаган экан-да, эмасам, бир кўрган одамимни дарров танимайман...

Бу орада меҳмонларни кузатиб қайтган божам кириб ҳаммамиздан: «Қандай, зеримай ўтирибисизларми?» деб сўради. Биз: «Яхши, раҳмат!» деди. Божам мен томонга энгашиб, жилмайди-да: «Бафуржа ўтираверинг, Олтиной ҳали-бери чиқмайди. Ола-сингил бир хумордан чиқсин!...» деб шиншиди. Куда бува ҳам божамдан: «Бизаны келинни турши нийти борми?» деб сўради. Божам: «Она-болани биласиз-ку! Олти

Нормурод НАРЗУЛЛАЕВ,
Ўзбекистон ҳалқ шоюри

ЯХШИЛАРГА КЎНГЛИНГ АЙА ПОЁНДОЗ

Мансиз сари талпишида каронлар,
Мард, баҳодир сарбоннинг унутма.
Шукр айла, шу кулларга, эй Нарзий,
Бахт улашиб замонанини унутма!

НАСИХАТ
Ниятинни яхши қил,
Йикиласан, ерга ўйқил,
Лаҳзани ғанимат бил,
Үйда ўймас чирогинг!

Яхшиларга кўни бер,
Ёмонлардан ўйроқ юр,
Донолардан ҳикмат тер.
Олтин бўлар тупрогинг!

Камтарга камол, дерлар,
Егани ҳалол, дерлар,
Манинага завол, дерлар.
Нур таратар қарогинг.

Худук қази, дарахт эк,
Ҳалол яша, мағрур, тик.
Савоб шиши қила, турма тек.
Гулга тўлар кучогинг!

Бўл ўзинг бек, ўзинг хон,
Тўкин бўлсан дастурхон.

оїда бир кўришади-ю, дарров
кўйб юборарми?» деди кулип.

— Кисинман, куда... — деб дадла берди чоғ, — бир кеп копиз...
— Йўл узок. Коронгуда турти-ниб юрмайлий дэялман-да. — деди меҳмон узрохлик билан.

— Э, мосинага нима, бир пас-лик ўй!... — деди божам жил-майд. — Язсан, сиз кудамини зे-ритмий ўтиринг!...

Чол шавиллаб ётган бафака-сими қашлай туриб:

— Куда билан ҳозиргина то-пишди-да ўзиган! — деди. Ҳам-мамиз кулиб юбордик.

— Энди хеч қаёқка кетмайсан!

— деди чоғ кулиган руҳланиб.

— Бугун ётиб қоласан. Азона ўзим кеп откетаман. Оллоҳинганохида бир отмалашайлик! Эх-хе, қанча сувлар оқиб кетди. Айтмоқси сув-тигримони олида чиройли бир мачит бор эди, турибима?

— Отангиз бандалини бажо келтириган чиқар? — деб сўради.

— Ҳа, узига йили... Холангиз-дан кейин қайтиб ўйланмади, узок ҳам яшамади.

— Чудо рахмат қилсан. — Чол юзига фотота тортид: — Жаннати одам эди, бечора...

Орага яхши ҳимлик чўйди.

— Сиз тегиримон новига тоши-киб сувини тўхтаби қўйган бола эмасимис? — деб сўради.

— Э, нимасинай айтасиз! — сўлиш олди чоғ вағманинг баш чайқади. — Жуда меҳнаткаш аёл эди, боякиш...

— Ҳақ рост! — деб маъкуллари иккичини кария. — Фаршигадан сира оғиз очмасди. Фақат бир опам бор, дер эди. Кай тарзда пайдо бўлган бўлса, шундай сирли тарзда ўлиб кетди, бечора... Тўрт йил бирга яшаган бўлса-да, кимлигини билолмади. Барин дардини ичада сакларди. Лекигин ўтишида каттиқ хўрлик кўргани, азоб-укубат чек-кани билиниб туради. Биз бошда унча шушиламаган бўлса-да, узарра парво кимлини. Ҳаммамизини оқ ювий, ок тарарди. Айниска, сингилларимни еру кўкка ишонмасди. Үз сўзини ўзи шашитмасда, бигза мўлним, ёқимлини топиб гапиради. Жуда меҳнаткаш аёл эди. Үтмишидан сира оғиз очмасди. Фақат бир опам бор, дер эди. Кай тарзда пайдо бўлсан даромади.

— Ҳа, оз-моз хабарим бор, — деди чоғ вағманин чимчилаф сукутга кетди.

— Бу жавоб ҳафса-ламини пир қилди.

Тўғрисини айтаски, куда буванинг саволи менинг ҳам дилимдаги савол эди! Үтмишидан сира оғиз очмасди. Фақат бир опам бор, дер эди. Кай тарзда пайдо бўлсан даромади.

— Ҳа, энди бир бөвашоликда!

— Шундай, шундай... — ҳам тили билан, ҳам боши билан тас-диклади чоғ. — Тегиримончи ёмон ҳаракат килувди...

— Ҳа, умр оқар дарёдай гап...
— Болалик аҳомоқ, деб шуни айтадилар-да! Эмасам, сув ўйлига тошики зарил кетди...

— Ҳа, энди бир бөвашоликда!

— Шундай, шундай... — ҳам тили билан, ҳам боши билан тас-диклади чоғ. — Тегиримончи ёмон ҳаракат килувди...

— Ҳа, энди бир бөвашоликда!

— Ҳа, энди бир бөвашоликда!

— Гирмон урушидан аввали гильдари...

— Оти нима эди? Мабодо зиштаган чиқарисиз?

— Ҳосият эди! Мабодо зиштаган чиқарисиз?

— Ҳосият? — деб ажабланди чоғ, — биринчи кулинини яхшини тартига тўлдириб чолга тикилди: — Ҳаммади келин эмасми?

— Ҳудди ўшал!... Ҳа-ха... — деди чоғ кулинини яхшини тартига тўлдириб чолга тикилди.

— Ҳа, ҳам тартига тўлдириб чолга тикилди.

— Ҳа, ҳам тартига тўлдириб чолга тикилди.

— Гирмон урушидан аввали гильдари...

— Оти нима эди?

— Ҳосият эди! Мабодо зиштаган чиқарисиз?

— Ҳосият? — деб ажабланди чоғ, — биринчи кулинини яхшини тартига тўлдириб чолга тикилди: — Ҳаммади келин эмасми?

— Ҳудди ўшал!... Ҳа-ха... — деди чоғ кулинини яхшини тартига тўлдириб чолга тикилди.

— Ҳа, ҳам тартига тўлдириб чолга тикилди.

— Ҳа, ҳам тартига тўлдириб чолга тикилди.

— Гирмон урушидан аввали гильдари...

— Оти нима эди?

— Ҳосият эди! Мабодо зиштаган чиқарисиз?

— Ҳосият? — деб ажабланди чоғ, — биринчи кулинини яхшини тартига тўлдириб чолга тикилди: — Ҳаммади келин эмасми?

— Ҳудди ўшал!... Ҳа-ха... — деди чоғ кулинини яхшини тартига тўлдириб чолга тикилди.

— Ҳа, ҳам тартига тўлдириб чолга тикилди.

— Ҳа, ҳам тартига тўлдириб чолга тикилди.

— Гирмон урушидан аввали гильдари...

— Оти нима эди?

— Ҳосият эди! Мабодо зиштаган чиқарисиз?

— Ҳосият? — деб ажабланди чоғ, — биринчи кулинини яхшини тартига тўлдириб чолга тикилди: — Ҳаммади келин эмасми?

— Ҳудди ўшал!... Ҳа-ха... — деди чоғ кулинини яхшини тартига тўлдириб чолга тикилди.

— Ҳа, ҳам тартига тўлдириб чолга тикилди.

— Ҳа, ҳам тартига тўлдириб чолга тикилди.

— Гирмон урушидан аввали гильдари...

— Оти нима эди?

— Ҳосият эди! Мабодо зиштаган чиқарисиз?

— Ҳосият? — деб ажабланди чоғ, — биринчи кулинини яхшини тартига тўлдириб чолга тикилди: — Ҳаммади келин эмасми?

— Ҳудди ўшал!... Ҳа-ха... — деди чоғ кулинини яхшини тартига тўлдириб чолга тикилди.

— Ҳа, ҳам тартига тўлдириб чолга тикилди.

— Ҳа, ҳам тартига тўлдириб чолга тикилди.

— Гирмон урушидан аввали гильдари...

— Оти нима эди?

— Ҳосият эди! Мабодо зиштаган чиқарисиз?

— Ҳосият? — деб ажабланди чоғ, — биринчи кулинини яхшини тартига тўл

Яшатсан сатрлар

ФАҚАТ ҲЎЗБЕКИСТОН МЕНГА ҚОЛСА, БАС!

Айб этман сукланаб боқсан ҳәётга,
Кўрсатса қалбим очиб сўзларим.
Олам жой берса ҳам чексиз муродга,
Кўп нарса керакмас менга, дўстларим.

Майлига олимлар дунёни олсин,
Олмаганлар, майди, қислинг ҳавас.
Аммо менга ўзбек шеваси қолсин,
Фақат Ҳўзбекистон менга қолса, бас.

ПАРИЗОДИМ
Паризодим, сени излаб токларга бордим,
Айтмоладим юракдаги саволларимни.
Аммо, топиб юансин, деб қўйб юбордим
Тоғ бургути каби учкүр ҳәёлларимни.

Үзим жавоб беролсайдим,
Бошимни эзив,
Шамол каби юзумасдим қўним билмасдан,
Шиворламас эдим ҳар бир даражага тегиб,
Хатто тоғер сўзлар эдик сукун қиласдан.

Пишиқарди ююв ёублиб қолган дарёлар,
Ҳазон бўлган лола қайти кўттарароди бош.
Эски ўйда янгар эди янги наволар,
Кучга тўйиб нур сочарди кузди ҳам қўёш.

Ҳар бир мева туғилади куртак ва гулдан,
Аммо озми атиргуёдай мевасиц гулар.
Ёўқ, мен қийик қидирмадим бу ерда қидан,
Олиб бормас у манзизда дуч қандай ўйлар.

Мен танлаган ўйл ҳәётга бегона эмас,
Мўъжизалар учрамайди унда, эҳтимол.
Балки ҳеч ким тақдиримни қўлмайди ҳавас,
Сенга атаб эколмасам битта ҳам ниҳол.

Коронгиди ўқотарман балки ўйлини,
Балки бир тоши юқитиди адасиганида,
Балки бирор мадад берар кўриб ҳолимни,
Балки куним битар сенга этишинганида.

Аммо сенга қўлмасайман зарра хиёнат,
Касам иҷиб бермаганиман гарчи қатъий сўз.
Сен мангусан бу дунёда, мен — бир омонат,
Эзгу ҳислар ичра, лекин ёнурман ҳанзу.

Паризодим, сени излаб токларга бордим,
Айтмоладим ўйл ҳорган саволларимни.
Аммо, топиб юансин, деб қўйб юбордим
Тоғ бургути каби учкүр ҳәёлларимни.

ТОНГ МАНЗРАСИ
Бир яхшила түзуб дилга,
Маъсум боқиб бедор злага,
Тонг жилмайиб чиқди ўйла...

Олиб ғулганга ҳўшайдир.

Бу табассум гулга ёқиб,
Ороланиш, хуррам боқиб,
Шабнамдан маржонлар тақиб...

Олиб ғулганга ҳўшайдир.

Тонга олқи ўқиб күшлар,
Тасбеч айтиб, кўнеиши ҳушлаб,
Сўнг учди бир чўп тишлаб,

Олиб ғулганга ҳўшайдир.

Ариқда сув чопар илдам,

Экинларга олиб маҳкам.

Ҳумор-ҳумор табиати ҳам

Олиб ғулганга ҳўшайдир.

Кўёш линааб чиқкан замон,

Такбир ўқиб баргарлар шодон,

Шарқи ўқиб баргарлар шодон.

Шўро дарви 8-синф рус ада-

биети дарсларигининг дебоча са-

хидаси «Рус адабиётининг олтин

сўзи» маколаси билан очиради

эди. Рус кадим адабиётининг до-

нишимианди академик Д. Лихачев

унинг муалифи эди. Макола ҳам-

аси ўйларидан иборат «Игор жанғономаси» достонидаги

фаҳрия ва маддий тарзида ёзилган.

Бу достонин славяншунсо-

лар катори туркӣ ҳалларининг

олимлари ҳам ўрганганлар. Улар-

дан бирни жанғономадиги туркӣ

маданияти ва тилинни самарали

тасвирини инкор килиб бўлmas-

даражада исботлаб бериди,

ҳакиқатини айтгандида ур-калтак,

сур-калтак қилинди.

Кадим туркӣ ёдгорликлар эса

ўрганилмади. Бу адабиётининг до-

нишимианди яхшинига олиб очиради

эди. Адабиётининг дебоча са-

хидаси «Адабиётининг олтин

сўзи» маколаси очиради.

Хумор-ҳумор табиати ҳам

Олиб ғулганга ҳўшайдир.

Атоди ҳирғиз адаби Чингиз Айтматов-

дин 20 йил аввали бошлаб, ниҳоят 2005 йил

остонасида ёзб тутаган «Ҳёт-мамоз» дико-

ясиги Карим Бахтияр таржимасида ўқибиз.

Журналхонада кати қизини ўйлатига Нодар Жиль-

инг «Узсо ёки Исаф» ижод этиши «Исаф» романининг

домовини (Омси Шарафиддинов таржимаси), Давре Адаби-

ри («Юхий комедиясининг «Алоҳа» китобидан (Абдул-

жан Орипов таржимаси) наబизлаги тўринчи, бешинчи ва о-

тигини «Карима» сўзларига олиб очиради.

«Таржикни сарлар садхифалари» рукинида берилган

«Каримов Ҳадирган ким?» маколаси, Эркин Юсупов-

инг «Эзб излаби» номи росияни бўлар, айник-

ча, Султон Ҳосилининг «Илония» кўрик, саргузашт

васиҳатини ва А. Саторовини «Хўкум»

органиларига оид ҳужжатлар» рисоласи таҳди этилган.

Маъруф ЖАЛИЛ
Келитиради ёрга шаймон,
Олиб ғулганга ҳўшайдир.

Бунча зебо бугун олам,
Сен бепарво бўлма, одам,
Яратгана ер ҳам, кўк ҳам
Олиб ғулганга ҳўшайдир.

Маъруф ишиб вадҳат майин,
Ташна бўлуб ичган сайин,
Наво қиласа булбулдайин...

Олиб ғулганга ҳўшайдир.

СОТГАНИМ ЙЎҚ

Сотганим йўқ вижонимни, сотганим йўқ,
Дуч келганга таъна тошин отганим йўқ.

От тенқисин от кўттарар, тия эмас,
Шу сабаб мен туяга сўз қотганим йўқ.

Бирор зотнинг ёстигини қуриптадим,
Йўқ, мен бундай гуноҳларга ботганим йўқ.

Ҳалол шида кун кечирдим, ҳалол яшаб,
Нонок дарахт мевасини тотганим йўқ.

Емон уруг эккан бўлсан носоз ерга,
Зинҳор-зинҳор яхши ҳосил кутганим йўқ.

Нима бўлса толеимдан кўрдим, аммо,
Эътиқодим, сени пулга сотганим йўқ.

Менинг битта Ватаним бор ер юзида,
Уйдан гўзлар Ватан излаб чопганим йўқ.

СЎЗСИЗ ҚЎШИК

Бир ўйигут оҳиста бошилади қўшиқ,
Оҳиста сузиди ҳаёлчан қўзи,
Кўйлади, кўйлади энтиқиб, жўшиб,
Аммо қўшигининг йўқ эди сўзи.

Ошиқлар ноласи бор эди унда,
Бор эди кескалар ақиқи нуғузни.

Қўшиқ zewasasi бор эди унда,
Аммо қўшигининг йўқ эди сўзи.

Тилга олиб бўлмас бирор гуноҳнинг,
Эҳтимол, қўшиқда ётгандир изи.

Вижони азобидир соҳта гувоҳнинг,
Аммо қўшигининг йўқ эди сўзи.

Балки дўст қўлини солини кўйга,
Эҳтимол, эсланди кимининг тузи.

Бир лаҳза ҳаммани толидори ўйга,
Аммо қўшигининг йўқ эди сўзи.

Ҳар қалай, бор эди даҳшатли бир гап,
Уни айтмасликка чидоллас эзи.

Қўйларди ҳаммага бирма-бир қараб,
Аммо қўшигининг йўқ эди сўзи.

Кўшиқи монинг «Исон омил», «табиият

муҳофазаси», глобал тилакларига

ўйнган эмасми? Бунинг устига

асар бош қархонни: «Мексрис, жирхон»

жасадга меҳр қўйиб юриблар инсонийлик

нинг балом аломатла муваммоси акс

акс этган-ку!

Бир асрдан бўйн ӯзбек

даларига балиқ овлаш, жун титиш,

чорва бокси ҳунарни ўргатди.

Ҳалк яратган кадирини унинг

ижодкорларига нисбатан афёни

килиб, қайта талкин этди.

Исломгара бўлган ёдгорлик вад-

дидар, динин оқимдаги дасту-

ну шеърларидан ёдгорлик

найтилди. Адабиётнига ўзбек

диган оқимдаги дасту-н

ни таънишни ўзбек

Машхур кинорежиссёр Шуҳрат Аббосов билан кўнглини мулокотда бўлганман. Ҳар сафар унинг беғубор савиимияти, дилкаш сұхбатдошлиги, юксак ички маданияти, фикр-мулоҳазалари, олам ва одамга нисбатан шахсий қарашлари мени ҳайратига солади.

Шуҳрат аканинг ҳамиша кўнгли ёш, ҳаёт ва ижодга чанкоқ, ўзига мурожаат қылган одамга, у ким бўлишидан қатни назар, эътиборлицидир. Қандай вазифада ишламасин, муоммалада ҳаммага бир хил.

Шуҳрат Аббосов билан бу галги мулокотимиз ҳам ниҳоятда қизигин гана савимикин кечди.

— Шуҳрат ака, янгишишам, сиз ижодий фаолиятингизни театдрда бошлагансиз, кинога қандай ўтбўй колгансиз?

— Театр режиссёри сифатида Янгиёт театрда иш бошлаганин. Иккى йил ичидаги 14 асрарин саҳнага олиб чиқдик. Шу даргоҳ мен учун ижод мактаби вазифасини ўтди. Чунки ўша пайтада мен рус ва форс тилларини яхши билардим, узбек тилини билмасидим. Театрга келиб тил борасида ўз истимдиги жийдид шугуllandim. Лугатлар ёрдамида Навоий асрарини ўтдим. Билдимки, даҳо широх ижодининг мөхиятига етиши осон эмас экан. Ҳамон бу мутафаккир асрарини мутола қилишдан чарчамайман. Янгиёт театтра саҳнисида ўзбек драматургларининг асрарини кўйиб кўп нарса ўргандим.

Лекин кино санъатига ҳам қизиқишни катта эди. Бунча сезган Собир Мухамедов бир куни чакириб «Кинони яхши кўрардингиз, иккى йил Москвада, «Мосфильм»да ўқиб келасиз», деди. Ўша пайтада у ерда Иван Александрович Пирев директор бўлди, деярли ҳамиша унинг ёнида юрганман. Студияда менга «полк ўғли» деб ном қўйиганди. Чунки уйим ҳам, мактабим ҳам шу жой эди.

Бир куни бирга ўтириб Францияда ишланган «Жоният ва жазо» фильмими кўрдик. Жерар Делапер дъёв бори ролни ўйнаганди. Пирев мендан филм ҳакидаги фикримни сўрганинида, «хизи» деб жавоб бердим. «Бекоҳ айтибсан, — деди у. - Бу, ахир, «Достоевский», филмда эса актёрлар: а.и.о.майд». Мен «Агар шундай бўлса, унда бу адабиет билиб колади», дедим. «Бу ҳам тўғри, — деди буюн режиссёр. — Лекин мен ҳудди шу асар асосида филм суратга оламан, ана унда актёrlар гапирадилар. Дарҳақат, шундай бўлди.

Диплом иши сифатида Ульям Сароян асари асосида «Филиппинлик ва масти» фильмими суратга олдим. Бу ишим ҳакидаги Сароянинг ўзидан хот олганман.

Тошкентга келганимда машҳур режиссёр Наби Фаниевнинг ёнида чой ташиб юрганман. Жийдид асрарлар гўлдишади. Дарҳақат, шундай бўлди.

Хуласа, фильмни Москвага олиб борсан, Нишонон аллақачон «Бу одамнинг таъзини беринглар, бўлмаса Марказий Комитетга айтаман» деб кўнгирок чилиди. Алексей Романов деган Маданият вазири кўрмасидан аввалик «кесиш керак», деди. Кўргандага кейин ҳам фикримни ўтгартади. Мен бу ишга, чех хоҳламасида, розилик беринга мажбур бўлдим. Чунки шу филм деб одамлар 9 ой маошисиз қолди. Нима ҳам кўлариди.

— Бизнинг авлод сиз суратга олган филмларни томоша килиб катта бўлгаган. Айниска, «Махаллада дув-дув гап», «Тошкент — нон шахри», «Сен етим эмассан» каби асрарларни бизга хатто ёд бўлиб кетган. Эшиштимча, бу филмлар шўролар даврида соносини билан экран юзини кўрмаган. Бугун ҳаётимиз бутунлай ўзгарди, дунёкарашимиз ҳам.

«Махаллада дув-дув гап» атроба-

фида ҳам худди шунга ўхшаш холат юз берган. Тошкент кўчаларини чанг, тупроқ килиб, ўйларини эски килиб кўрсатган, деб тавна килиди. Яна бир воқеа. Ўйни бузашга гана Лутфихоним Саримоскова кўзларидаги ёш билан мунгли киёфада қолар, филм шундай тутарди. Аслида бу табиият холат. Аёлнинг бутун умири, яхшиён кўнлари шу ерда ўтди. Шундай бўлиши керак. Дарҳол бу кадрни ҳам ўйкотишига тушиши. Охри, азга ўй берид, шу ерга кўнгандаги холат ако этирилган кадрни олишига мажбур бўлди.

«Сен етим эмассан» филми билан ҳам боғлиқ анча favgo бўлган. Ўша вақтдаги маданият вазири З. Рахимбовеанинг гаплари ҳамон кулогидан турибида. «Кари кампир ёғирда нонга очеред» турбиди. Агар уруш яна 5 йил давом этса, шунчак бокишига курбимиз етарди. Нега завод-фабрикаларни кўрсатмайдиган, — деди.

Мен ономиз бушидаги шунга ўхшади. Бу ишнинг пойдеворини эса ўзимиздагилар кўйиб бериши. Кўпчилик «қандай бўларкин, руҳи ҳалиб килиб кўрсатилган», деди. Кейин ўша вақтдаги маданият вазири З. Рахимбовеанинг гаплари ҳамон кулогидан турибида. «Кари кампир ёғирда нонга очеред» турбиди. Агар уруш яна 5 йил давом этса, шунчак бокишига курбимиз етарди. Нега завод-фабрикаларни кўрсатмайдиган, — деди.

Филмни мъёвринга этиказиги ишлаб, дам олиши кетдим.

Келганимда эса менинг яхши

хушкабар китуб турган экан.

Шундай вақтдаги нуфузли мукофотларидан бирни бўйтига етишига.

Хар қандай асар каби филм ҳам бирор учун қилинмайди, асирадан одам аввало ўзи таъсилчанини кетди.

Гаплигина китуб турган экан.

Оловли йўллар

— Шу асарлар ғурунни ҳамонишига кўнглини мулокотимиз ҳам хизматни кила олади, деб ўйлай-сизми?

Шуҳрат АББОСОВ:

КАМЕРА ОРТИДА АКЛИ ОДАМ ТУРИШИ КЕРАК...

филми кўрмабисиз», деди.

Собир Мухамедов билан Москвага олиб борсан, Нишонон аллақачон «Мишка Додоновдек фарзандларни бўлган халқни ўйкотиб бўлмайди», деган, ахир. Менинг ҳам, энг севимли асрарларимдан эди. Буни уларга тушунтириб.

«Кандай этиризларингиз бор?» деб сўрадилар. «Бояги гаплар айтилди. «Филими ишлаб, десам кўнглини мулокотимиз ҳам шундай гаплашдиди?

Бу филмга асос бўлган АЛЕКСАНДР НЕВЕРОВ (СКОБЕЛЕВ) НИНГ «Тошкент — нон шахри» повестини ўйнаган машҳур Франц Кафка «Мишка Додоновдек фарзандларни бўлган халқни ўйкотиб бўлмайди», деди. Кейин ўша вақтдаги маданият вазири Фурцева ва машҳур балерина Галия Уланова кўзларидаги ёш билан кўришиди. Хар, икквиш ҳам жуда ажойиб, таъсирчан асар бўлганини таъсилади, «бўлган воқеаларни?» деб сўраши. Биз ҳакиқиҳи қархонларни ҳакида гапириб бердик.

1963 йил «Сен етим эмассан» Германнинг Франкфурт-Майн шаҳрида ўтэйтган фестивалга олиб борди.

Асарини Германнинг Франкфурт-Майн шаҳрида ўтэйтган фестивалга олиб борди.

Асарини Германнинг Франкфурт-Майн шаҳрида ўтэйтган фестивалга олиб борди.

Хуласа, фильмни Москвага олиб борсан, Нишонон аллақачон «Бу одамнинг таъзини беринглар, бўлмаса Марказий Комитетга айтаман» деб кўнгирок чилиди. Алексей Романов деган Маданият вазири кўрмасидан аввалик «кесиш керак», деди. Кўргандага кейин ҳам фикримни ўтгартади. Мен бу ишга, чех хоҳламасида, розилик беринга мажбур бўлдим. Чунки шу филм деб одамлар 9 ой маошисиз қолди. Нима ҳам кўлариди.

Московлик монтажки кўзларидаги ёш билан кадрларни киркарди. Бир вакт қайчанини отиб юбориб, менга «Сенин ҳаккинг ўй! Иходкорсан-ку», деди. Хуласа, 2,5 соатлик фильмни 1 соатга 20 дакикага кеттиридик. Фilm давлат мюофотига тавсия этилди, лекин маданият вазири кўрмасидан аввалик «кесиш керак», деди. Кўргандага кейин ҳам фикримни ўтгартади. Мен бу ишга, чех хоҳламасида, розилик беринга мажбур бўлдим. Чунки шу филм деб одамлар 9 ой маошисиз қолди. Нима ҳам кўлариди.

Московлик монтажки кўзларидаги ёш билан кадрларни киркарди. Бир вакт қайчанини отиб юбориб, менга «Сенин ҳаккинг ўй! Иходкорсан-ку», деди. Хуласа, 2,5 соатлик фильмни 1 соатга 20 дакикага кеттиридик. Фilm давлат мюофотига тавсия этилди, лекин маданият вазири кўрмасидан аввалик «кесиш керак», деди. Кўргандага кейин ҳам фикримни ўтгартади. Мен бу ишга, чех хоҳламасида, розилик беринга мажбур бўлдим. Чунки шу филм деб одамлар 9 ой маошисиз қолди. Нима ҳам кўлариди.

Хуласа, фильмни Москвага олиб борсан, Нишонон аллақачон «Бу одамнинг таъзини беринглар, бўлмаса Марказий Комитетга айтаман» деб кўнгирок чилиди. Алексей Романов деган Маданият вазири кўрмасидан аввалик «кесиш керак», деди. Кўргандага кейин ҳам фикримни ўтгартади. Мен бу ишга, чех хоҳламасида, розилик беринга мажбур бўлдим. Чунки шу филм деб одамлар 9 ой маошисиз қолди. Нима ҳам кўлариди.

Хуласа, фильмни Москвага олиб борсан, Нишонон аллақачон «Бу одамнинг таъзини беринглар, бўлмаса Марказий Комитетга айтаман» деб кўнгирок чилиди. Алексей Романов деган Маданият вазири кўрмасидан аввалик «кесиш керак», деди. Кўргандага кейин ҳам фикримни ўтгартади. Мен бу ишга, чех хоҳламасида, розилик беринга мажбур бўлдим. Чунки шу филм деб одамлар 9 ой маошисиз қолди. Нима ҳам кўлариди.

Хуласа, фильмни Москвага олиб борсан, Нишонон аллақачон «Бу одамнинг таъзини беринглар, бўлмаса Марказий Комитетга айтаман» деб кўнгирок чилиди. Алексей Романов деган Маданият вазири кўрмасидан аввалик «кесиш керак», деди. Кўргандага кейин ҳам фикримни ўтгартади. Мен бу ишга, чех хоҳламасида, розилик беринга мажбур бўлдим. Чунки шу филм деб одамлар 9 ой маошисиз қолди. Нима ҳам кўлариди.

Хуласа, фильмни Москвага олиб борсан, Нишонон аллақачон «Бу одамнинг таъзини беринглар, бўлмаса Марказий Комитетга айтаман» деб кўнгирок чилиди. Алексей Романов деган Маданият вазири кўрмасидан аввалик «кесиш керак», деди. Кўргандага кейин ҳам фикримни ўтгартади. Мен бу ишга, чех хоҳламасида, розилик беринга мажбур бўлдим. Чунки шу филм деб одамлар 9 ой маошисиз қолди. Нима ҳам кўлариди.

Хуласа, фильмни Москвага олиб борсан, Нишонон аллақачон «Бу одамнинг таъзини беринглар, бўлмаса Марказий Комитетга айтаман» деб кўнгирок чилиди. Алексей Романов деган Маданият вазири кўрмасидан аввалик «кесиш керак», деди. Кўргандага кейин ҳам фикримни ўтгартади. Мен бу ишга, чех хоҳламасида, розилик беринга мажбур бўлдим. Чунки шу филм деб одамлар 9 ой маошисиз қолди. Нима ҳам кўлариди.

Хуласа, фильмни Москвага олиб борсан, Нишонон аллақачон «Бу одамнинг таъзини беринглар, бўлмаса Марказий Комитетга айтаман» деб кўнгирок чилиди. Алексей Романов деган Маданият вазири кўрмасидан аввалик «кесиш керак», деди. Кўргандага кейин ҳам фикримни ўтгартади. Мен бу ишга, чех хоҳламасида, розилик беринга мажбур бўлдим. Чунки шу филм деб одамлар 9 ой маошисиз қолди. Нима ҳам кўлариди.

Хуласа, фильмни Москвага олиб борсан, Нишонон аллақачон «Бу одамнинг таъзини беринглар, бўлмаса Марказий Комитетга айтаман» деб кўнгирок чилиди. Алексей Романов деган Маданият вазири кўрмасидан аввалик «кесиш керак», деди. Кўргандага кейин ҳам фикримни ўтгартади. Мен бу ишга, чех хоҳламасида, розилик беринга мажбур бўлдим. Чунки шу филм деб одамлар 9 ой маошисиз қолди. Нима ҳам кўлариди.

Хуласа, фильмни Москвага олиб борсан, Нишонон аллақачон «Бу одамнинг таъзини беринглар, бўлмаса Марказий Комитетга айтаман» деб кўнгирок чилиди. Алексей Романов деган Маданият вазири кўрмасидан аввалик «кесиш керак», деди. Кўргандага кейин ҳам фикримни ўтгартади. Мен бу ишга, чех хоҳламасида, розилик беринга мажбур бўлдим. Чунки шу филм деб одамлар 9 ой маошисиз қолди. Нима ҳам кўлариди.

Хуласа, фильмни Москвага олиб борсан, Нишонон аллақачон «Бу одамнинг таъзини беринглар, бўлмаса Марказий Комитетга айтаман» деб кўнгирок чилиди. Алексей Романов деган Маданият вазири кўрмасидан аввалик «кесиш керак», деди. Кўргандага кейин ҳам фикримни ўтгартади. Мен бу ишга, чех хоҳламасида, розилик беринга мажбур бўлдим. Чунки шу филм деб одамлар 9 ой маошисиз қолди. Нима ҳам кўлариди.

Хуласа, фильмни Москвага олиб борсан, Нишонон аллақачон «Бу одамнинг таъзини беринглар, бўлмаса Марказий Комитетга айтаман» деб кўнгирок чилиди. Алексей Романов деган Маданият вазири кўрмасидан аввалик «кесиш керак», деди. Кўргандага кейин ҳам фикримни ўтгартади. Мен бу ишга, чех хоҳламасида, розилик беринга мажбур бўлдим. Чунки шу филм деб одамлар 9 ой маошисиз қолди. Нима ҳам кўлариди.

Хуласа, фильмни Москвага олиб борсан, Нишонон аллақачон «Бу одамнинг таъзини беринглар, бўлмаса Марказий Комитетга айтаман» деб кўнгирок

